ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

№ 9

ՏԱՐԵԿԱՆ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ Է

Թաւրիզում . . . . 14 ղրան
Դաւառներում . . . 20 ղրան

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Ռուսաստան . . . . . . 4 րբ. 50 կ
Թուրքիա . . . . 50 ղրուշ
Եւրոպա . . . . 12 ֆրանկ
Ամերիկա . . . . . . 2 տօլար 50ս.

Յայտարարութիւնների վճարը
Առաջին երեսում տողատեղը 5 շահի
Չորրորդ « » 3 »

ՍՌԱՆՁԻՆ ՀԱՄԱՐԸ 6 շահի

Խմբագրութեան հասցէն՝ Թաւրիզ
«ՄԻՏՔ»-ի խմբագրութիւն կամ Tauris (Perse)
Rédaction du journal «MITK»

ՄԻՏՔ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ–ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

1. Մեզ գրողներից խնդրւում է գրել պարզ, մաքուր և անպայման թղթի առաջին երեսի վրայ։
2. Խմբագրութիւնս իրեն է վերապահում իրաւունք՝ ստացուած յօդուածները փոփոխութեամբ և կրճատումներով հրատարակելու։
3. Մենք մերժում ենք ,,է''ի և ,,վ''ի ուղղագրական հերձուածը և մեզ ենք վերապահում իրաւունք՝ ստացուած նիւթերը տպել մեր ընդունած ուղղագրութեամբ—ու—օփ։
4. Չտպուած կարճ յօդուածները չեն վերադարձնւում։ Ուղարկուած և չտպուած երկար նիւթերը յետ ստանալու համար պէտք է ուղարկել պօստի ծախսը։
5. Ձի տպուի ոչ մի յօդուած նթէ գա կեցց անուան հետ միաժամանակ չի կրիյօդուածագրի իսկական անուն ազգանունը։
6. Բաժանորդները թերթ չստանալու դէպքում չուշով տեղեկացնելու են մեզ, հակառակ դէպքում խմբագրութիւնս իրեն զերծ է համարում պատասխանատուութիւնից։
7. Չտպուած յօդուածների համար խմբագրութիւնս բացատրութիւններ չի տալիս։
8. Հասցէները փոխելու համար պէտք մեզ ուղարկել 2 ղրան 10 շահի։

№ 9 1912 Թ. ՇԱԲԱԹ 21 ԱՊՐԻԼԻ 1912 Թ. № 9

از طهران به تبریز جواب نمره ۲۷۸ ۱۳ جمادی الاول ۱۳۳۰

توسط رانسکی پیشکار مالیه آزربایجان در جواب تلکراف نمره ۱۶۹ اعلام میدارد که مبلغ دویست تومان از بابت تنکوزیل بمدرسهٔ خلیفه‌گری ارامنه کارسازی دارید نمره ۹۱۴ کفیل خزانه‌داری کل مرنار

ԱՐԱՄԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ

ՊԱՐՍԻՑ ՊԵՏԱԿԱՆ

200 Թուման նպաստն ստացուած

Հեռագիր՝ ստացուած 17 Ապրիլ ժ. 4 ին Թէհրանից – Թաւրիզ

Պատասխան № 278 հեռագրի

11 Սուր 1330 թ.

Ատրպատականի Հարկերի կառավարիչ Ռանսկիի միջոցով № 169 հեռագրին ի պատասխան յայտնում ենք, որ երկու հարիւր Թուման Թանկուզիլ Թուխ հաշուին վճարէք հայոց[1]) առաջնորդարանի դպրոցին. № 914

Պետական գանձուց տեսուչ (և Ֆինանսների մինստր)

Մօռնար

Պարսից պետական այս նպաստը վերստացւում է միայն Արամեան դպրոցի հոգաբարձուների յամառ հետապնդման և անվհատ դիմումների շնորհիւ։

Հոգաբարձուների կողմից պ. պ. Ա. Տէր Կարապետեանը և Ա. Տէր Վարդանեանը բազմիցս այստեղ դիմել են անձամբ Շօջա էդ-Դովլէն, Ատրպատականի հարկերի տեսուչ Մօթամէդ Սալթանին և կրկնակի հեռագիրներով էլ՝ Թէհրան գանձուց տեսչին։

Արուած այս կարգադրութեան համար, անշուշտ, պարսից բարեացակամ կառավարութիւնը և պ. Մօռնարը ըստ ամենայնի արժանի են երախտագիտութեան և ջերմագին շնորհակալութեան, որովհետև մօտ 12 տարիներից ի վեր չէր ըստացւում այս նպաստը, որ ստացուել է միայն անցեալ և ներկայ տարիներում։

Խմբ.

[1]) Արամեան դպրոցը առաջնորդարանին կից լինելով, այդ անունով ևս ճանաչւում և կոչւում է։ Ծ. Խ.

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱԶԴ

Հակառակ դպրոցներիս մանկավարժական ժողովի կողմից մշակուած կանոնադրութեան պահանջի, հակառակ լիշատակարաններում տպուած կանոնների և խիստ հսկողութեան, դարձեալ աշակերտների կողմից նկատւում են զանցառութեան և մանաւանդ դասից ուշանալու պարբերական դէպքեր։ Սորանով յայտնում ենք որ Արամեան և Ս. Աննայեան երկսեռ դպրոցներում դասերն առաւօտները սկսւում են ճիշտ ժամը 8-ին։ Խնդրւում է մեր աշակերտ—ուհիների յարգոյ ծնողներին և խնամակալներին, որ սաներին դպրոց ուղարկեն դասերն սկսուելուց, առնուազը, 20 րոպէ առաջ։ Յաճախակի ուշացումները վնասում են թէ իրենց սաներին, թէ խանգարում դասատուութիւնը և թէ դպրոցական կարգը։ Ճաշերից յետոյ դասերն սկսւում են ժամը 1½-ին։

Տեսուչ՝
Արամեան և Ս. Աննայեան երկս. դպրոց.
Ա. Տ. Վարդանեանց

16 Ապրիլ 1912 Թ.
Թաւրիզ

ՆՈՐ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ

Երկար ամիսներ են որ Թէհրանից ոչ մի լուր չի ստացւում։ Տիրում է խորհրդաւոր մի լռութիւն։ Չի իմացւում թէ ինչ անց ու դարձ է կատարւում կեդրոնական կառավարութեան շուրջը։ Բացի հատ ու կտոր լրագրական շտապովի լուրերից, այս վերջերս էլ իմացուեց, թէ պետական խնամակալ Նասր օլ Մօլքը կամենում է մեկնել Եւրոպա։

Խնամակալի Թէհրանը թողնելուն շատ ու շատ մեկնութիւններ են տալիս։ Ըստ ոմանց, նա գնում է «հանգստանալու», ըստ այլոց՝ պակասել է նրա ժողովրդականութիւնը, ուստի և նա բարւոք է համարում թողնել իր առանձնած ծանր ու պատասխանատու պաշտօնը։

Սակայն մեզ զբաղեցնողը ոչ թէ խնամակալի մեկնման պատճառներն են, այլ փաստն ինքնին։ Որքան վհատեցուցիչ լինի գժբաղդ Պարսկաստանի քաղաքական դրութիւնը, որքան էլ մըթագնած՝ նրա հորիզոնը, այնուամենայնիւ հրամայական է խնամակալի իր պաշտօնում մնալը մինչև ծայրագոյն հնարաւորութիւն, անգամ մինչև ոյժերի անհնարին լարումը։

Նասր-օլ-Մօլքը ներկայացաւ և ներկայանում է միակ անձնաւորութիւնը, դէպի որը թէ սկզբում և թէ ներկայումս բարեկամաբար, վստահութեամբ վերաբերուեցին ու վերաբերւում են երկու հզօր հարևանները—Ռուսներն ու Անգլիացիք։

Արդ, եթէ խնամակալը որևէ պատճառաբանութեամբ, անգամ «ժամանակաւորապէս» թողնի իր իշխանութիւնը, դա անպայման կլինի մի նոր սպառնալիք կրած ու կորացած, ջախջախ և մարդուց զուրկ Պարսկաստանի համար։ Ո՞վ գիտէ մինչև նրա դարձը և կամ մինչև նորի ընտրութիւնը ինչ փոթորիկներ չեն կարող անցնել այս երկրի գլխով։

Թող հինաւուրց և երիտասարդանալու ճիգեր թափող հայրենիքի սէրը առաւել մեծ թափով խօսի բարձրաստիճան խնամակալի սրտում քան իւր հանգիստը, և թող նա անորոշութեանց ու աղջամուղջի մէջ չթողնի այս արիւնաներկ երկիրը, որ ամեն բանից աւելի պէտք ունի մարդկանց և այն էլ վստահելի մարդկանց, որոնցից մէկը ներկայանում է ինքը խնամակալը Պարսկաստանի ճակատագրով շահագրգռուած երկու մեծ պետութիւնների աչքում։

Վեց տարուայ մրրկալից կեանքից ուժասպառ եղած այս երկիրը ոչ թէ պէտք ունի նորանոր սպառնալիքների, այլ հանգստի, խաղաղութեան և շինարար ոյժերի ի մի համախմբման և զարգացման։ Իսկ այդ նպատակին հասնելու համար պատասխանատու անձինք, իբրև պարտականութեան զինուորներ, անյողդողդ պէտք է կանգնեն իրենց դիրքում՝ գիմագրաւելու վրահաս փոթորիկներին և ոչ թէ հրաժարման կամ խուսափման ուղին բռնեն։

Յուսահատական րոպէներին է, որ վեհ հոգիները պիտի ցոյց տան իրենց մեծութիւնը։ Նոյնը սպասում ենք մենք և մեր մեծանուն խնամակալից, երբ մանաւանդ երկու հզօր հարևանները բացարձակօրէն յայտարարում են, որ ապահովուած է Իրանի անձեռնմխելիութիւնը։ Արդ, գործ ու փաստ է անհրաժեշտ երևան բերել և ապացուցել, թէ՝ Պարսկաստանը ընդունակ է իւրովի ոտքի կանգնելու և իր ճակատագիրը անձամբ տնօրինելու։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԸ ԵՒ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԸ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅԵԱՑՔ.

Նախկին Շահի ռազմական արկածները, որով Ջիփորձից իւր կորցրած գահը նորից ձեռք բերելու, բաւականին բարեյաջող վերջաւորութիւն ունեցան թէ իրան և թէ իրան հայրենիքի համար։ Ճշմարիտ է գերմանական գնդացիրների ազդեցութեան ներքոյ նրա գործերը մի քանի վճռական պարտութիւններ կրեցին, որից յետոյ նրա Թէհրանի վրայ արշաւանք գործելու ծրագիրը փոխարինուեցաւ մի այլ ծրագրի նահանջ տալու դէպի Կասպիական ափերը, սակայն և այնպէս Մահմադ Ալի Շահի գործերը ևս կարողացան մի քանի անգամ ջարդ տալ կառավարութեան գօրքերին։ Նախկին Շահի գործերը սկսել էին նկատելի կերպով ուղղուել, կարգի ընկնել, բայց Թաւրիզի վերջին դէպքերը և ռուսական զօրքերի մեծ քանակութեամբ մուտք գործելը խորտակեցին նրա կազմած պատերազմական ձգտումների ծրագիրը։ Ակնյայտնի է, որ Ռուսիան և Անգլիան արդէն նախորոշել էին, որ Շահը այլևս չպէտք է տիրապետէ իւր նախնիքների գահին, միւս կողմից Թէհրանի կառավարութիւնը լաւ հասկացաւ, որ գործը մի կերպ պէտք է վերջացնել Մահմադ Ալի Շահի հետ։ Ակամայ նշանակելով վերջինիս կենսաթոշակ։ Շահը հասկացաւ, որ աւելի լաւ է ստանալ կենսաթոշակ, քան թէ ոչինչ չստանալ, իսկ Թէհրանի կառավարութիւնն ընդունակ գտնուեցաւ շուտով ըմբռնելու, որ Շահին կենսաթոշակ վճարելը աւելի էժան կը նստէ իրան վրայ, քան թէ նորանոր զօրամասեր կազմակերպել՝ նրա դէմ կռուելու նպատակով։ Ռուսական դիպլոմատիայի գործնական միջնորդութեան շնորհիւ, բորբոքուած կրքերը տեղի տուեցին լուրջ խոհեմութեան, Մահմադ Ալի Շահը խաղաղութեամբ վերջ բաղարձաւ Օդեսա։

Նախկին Շահի հեռանալով՝ Պարսկաստանը չէ մտնում խաղաղութեան և հանգստութեան մէջ։ Նրա եղբայր և կողմնակից Սալար Դովլէն, որ մի քանի վճռական յաղթութիւններ է տարել Թէհրանի կառավարութեան զօրքերի վրայ, բոլորովին արամադիր չէ զէնքը վայր դնել, թէև մէտ և նրան ևս խոստանում են վճարել նշանաւոր կենսաթոշակ և վերադարձնել յարքունիս գրաւած կալուածները։ Նա արդէն վերցրել է Քիրմանշահը, որ բաւականին նշանաւոր քաղաք է, կախողան է բարձրացնել տուել բազմաթիւ ականաւոր աստիճանաւորների, որի է անցկացրել վօտաւորապէս երկու հազար բնակիչների, և մեծ յոյս ունի, որ այսպիսի յաղթական փառքով կմտնէ Թէհրան։ Նրա հետ միասին արշաւում են մայրաքաղաքի վրայ

մօտ քսան հազար քիլոմետր [illegible] վրէժառութեան զգացմունքներով։ Անգլօ-ռուսական հիւսիւսակայ դիպլոմատիան իւր խելացի զեկավարութեամբ նախորոշում է, որ այս արկածալից ձեռնարկութիւնից բնաւին մի տրամաբանական բան չէ դուրս գալու, դժուար թէ անիրկեան արքայազն իշխանին յաջողուի գահին տիրապետել, նոյնիսկ եթէ Թէհրանն էլ վերցնի։ Սակայն անգլօ-ռուսական դիպլոմատները հազիւ թէ կարողանան առաջն առնել այն բազմաթիւ ավերածութիւնների, կողոպուտների, որ տեղի են ունենում սոյնանման արշաւանքներից։ Ներկայումս Պարսկաստանը ենթարկուած է մի սարսափելի անիշխանութեան, որ նկրգն է սահմանադրութեան յայտարարութեան հէնց առաջին օրուանից։ Ոչ Մեջլիսի համագումարումը, ոչ նրա ոչնչացնելը, ոչ Մամադ Ալի շահին հեռացնելը, ոչ նրա վերադարձը, մի խօսքով ոչ մի քաղաքական փոփոխութիւն, ոչ մի վերանորոգութիւն, ոչ մի առանձին-դէպք չէն կարող այս տարաբաղդ և բազմաչարչար երկիրը դարձնել իւր խաղաղ ու կանոնաւոր քաղաքական կացութիւնը։ Այս երկիրը գտնւում է հոգևարքի մէջ։ Պարսիկ ժողովրդի հոգին քաղաքականապէս մեռել է, որի մահով այս հնադարեան թագաւորութիւնը եւ անխուսափելիօրէն սկսում է տարրալուծուել ու քայքայուել։ Այսքայքայումն արդէն արագօրէն յառաջ է ընթանում։ Ռուսաստանը և Անգլիան՝ պահպանելով Պարսկաստանի անկախութիւնը, մի անգամայն սահպուած են հանգամանքներին դրդմամբ իւրեանց վրայ վերցնելու մի շարք գործողութիւնների այն դերը, որ իրապէս պէտք է կատարէ Պարսից թագաւորութիւնը՝ երկրի մէջ համայնական կարգ ու կանոն և ապահովութիւն՝ պահպանելու նկատմամբ։ Պարսկաստանի հիւսիսում շատ թէ քիչ ապահովուած են այն ճանապարհները, այն վայրերը, որոնք պահպանւում են ռուսական զօրքերով։ Տաճկաստանը, որի Ասիայում և Աֆրիկայում գտնուող կալուածները անջատւում են, առանց քաշուելու և ուշադրութեան դարձնելու միջազգային քաղաքավարութեան կանոններին, ամենահանդարտ կերպով անջատում իւրացնում է Պարսկաստանից ամբողջ Ուրմիայի շրջանը և իբր այս անիրաւացի իւրացրած նոր կալուածները պահպանելու համար հազճիպ կերպով շարունակ զօրքեր է տեղափոխում դէպի պարսկական և ռուսական սահմաններ։ Այն անյաջողութիւնները, որ կրեց Տաճկաստանը Բոսնիայում, Հերցեգովինայում և Տրիպոլսում, ստիպեցին Երիտասարդ Թուրքերին համապատասխան փոխարինութիւն (compensation) գտնել իրենց արևելեան դրացիների մօտ։ Շատ հասկանալի է, որ Տաճկաստանը չունի այն տնտեսական և ռազմական կարողութիւնը, պատրաստականութիւնը, որ անհրաժեշտ է նրան Ռուսաստանի և Անգլիայի հետ կռուելու համար։

Նա չունի ոյժ, կարողութիւն իւր հաշիւները վերջացնելու ոչ թէ միայն Իտալիայի հետ, այլ նոյնիսկ ալբանական մակեդոնական և Փոքր Ասիայի այլ ազգերի յեղափոխական տարրերի հետ, որոնց հետ կռուելու համար երիտասարդ Թուրքերից պահանջւում է խոշոր ուժերի լարում։ Ռուսական կառավարութեան կրաւորական գանցառութիւնը մինչև այժմ մեծ ու անտեղի ապարէզ է բացել տաճկական անիրաւացի գրաւումներին Պարսկաստանում։ Ռուսական կառավարութիւնը ամեն կերպ աշխատել է Թուրք-բոլգարական տարաձայնութիւնները խաղաղ ճանապարհով հարթել, և միջոցների է դիմում Տրիպոլիի պատերազմը մի կերպ դադարի։ Տաճկական կառավարութիւնը դիմաց Ռուսիայի սոյնանման բարեկամական յարաբերութիւնների՝ իր ուժերն է հաւաքում Ռուսիային հարուած տալու։ Ռուսական կառավարութեանը մնում է ոչ թէ կրկնել, որ Տաճկաստանը Ուրմիայի շրջանը մաքրէ, այլ լուրջ միջոցների դիմել որպէսզի իրագործուի իր պահանջը։

«Нива»-ից Լ. Գէորգեան

—

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Մամադ Ալի Շահը հիւանդ է և պառկած է անկողնում. ասում են «չաքար տխտ» հիւանդութիւն ունի. բայց աւելի շուտ՝ ջղային հիւանդութիւն, նկատի առնելով նրա Պարսկաստանում արած վերջին արշաւանքները, նրանց անյաջող ելքը և նրանց յաջորդող յոգնածութիւնն ու հոգսը։ Շահի հիւրերին ընդունում է էքս թագուհին։

Շահը մտադիր է իր ընտանիքով Օդեսսայից տեղափոխուել և ապրել Անգլիայում. բայց Շահի Անգլիա, կամ մի ուրիշ տեղ տեղափոխուելը կախուած է Շահի Ռուսաց Կայսեր գրած նամակի պատասխանից։ Նամակը տարել է գնդապետ Գապաէֆը, բայց դեռ պատասխան չի ըստացուել։

—

Թէհրան-Խօպահան ճանապարհը շատ անապահով է։ Մի շաբաթուայ մէջ չորս կարաւան է կողոպտուել։ Աւազակներին բռնելու համար ուղարկուել էր մի խումբ ժանդարմ մի Շվետացի օֆիցերի հետ։ Օֆիցերը բռնել է աւազակներին, նրանց խմբապետին հէնց տեղն ու տեղը ինքը գնդակահար է անել տուել. իսկ միւսներին ուղարկել է Թէհրան պատժուելու համար։

—

Մամադ Ալի Շահը Օդեսսա հասնելուց յետոյ անձամբ մի նամակ է գրել Նիկոլա Կայսեր, և յանձնել է զօրավար Գապաէֆին Ցարին տանելու համար։ Նամակի բովանդակութիւնը յայտնի չէ. նամակը առաջ պիտի հասնի Արտաքին գործերի մինիստր Սազոնովին. նա երբ նամակի ոճը և բովանդակութիւնը յարմար գտնի, նամակը պիտի յանձնի Ցարին, եթէ անյարմար գտնի՝ նամակը պիտի յետ դարձնեն Շահին։

—o—

ՅՈՒՇԱՊԱՏԿԵՐ

—

... Ու իմ անցած, անդարձ օրերի անգին յուշերում, որպէս մի երազ իմ գողտրիկ կեանքի՝ քեզ եմ միշտ տեսնում անջինջ հմայքով և հոգիս խոր մռայլութեան սև ճակատագրից անհետ հալածուած, քո մօտն է թռչում, ով իմ նազելի։

Եւ ես լալիս եմ մի անլոյր ցաւով. զսպուած արցունքը իմ թոյլ աչքերից դուրս է ժայթքում յախուռն թափով։

Եւ որպէս խաւար աշնան սև գիշեր հոգիս մոլոր՝ լալիս է կորած ճամբէքում, որ ձիւնն է պատել յաւիտենական մահուան ճերմակ շղարշով ու վիշտը գալարուում. անվերջ, գալարոյթով։

Աշուն է։

Խուլ խաւարն է վարագուրել ամեն ինչ թանձր քօղով։

Խենթ քամին է միայն յոգնած ու մոլոր վայում ցաւագինօրէն, որպէս մի գազան քաղցած վիրաւոր։

Անձրևը շարունակ մաղում է դանդաղ, միալար իմ սրտում էլ այդ պահին անձրև է տեղում ցօղուած տանջանքիս կաթ-կաթ արիւնից ու սառը շիթերով ողողում մխող ցաւերիս թարմ վէրքերը։

Քամին է նորից բաղխում սենեակիս խարխուլ դռնակը, որպէս մի մերկ որբ որ դողում է ցրտից, խաւարից։

Եւ քո պատկերն է կրկին կանգնած իմ առաջ...

Ցուրտ է...

Մ. Պ.

—

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

—

Շաբաթ երեկոյ, Ապրիլ 14 ին, Արամեան դպրոցի թատերասրահում նոյն դպրոցի ուսուցչական և Ղալա թաղի սիրողների խումբը խաղաց Դաստաևսկու «ՅԱՆՑԱՆՔ ԵՒ ՊԱՏԻԺ» պիէսը։ Դաստաևսկու այդ հռչակաւոր երկը ռուս գրականութեան մէջ յայտնի վէպ է և այդ վէպը վերածուել է թատերգութեան։ Այդ թատերգութիւնը տարիներ առաջ Արամեան դպրոցի ուսուցիչ պ. Գրիգոր Աղաջանեանը թարգմանել է հայերէնի։ Թատրերգում խաղալու համար, թարգմանիչը մտցրել է ինչ-ինչ փոփոխութիւններ, որ այստեղ բեմ հանելու հնարաւորութիւն լինի։ Անշուշտ յանդգնութիւն էր սիրողների կողմից խիստ հոգեբանական և յուզումներով լի այդ պիեսի խաղալը և այն էլ այստեղի խղճուկ բեմի վրայ, բայց այնուամենայնիւ սիրողները պատուով արժանացան հասարակութեան անկեղծ և սրտալի ծափահարութեան։ Ներկայացման վերջում թարգմանիչ և ռէժիսէօր պ. Գ. Աղաջանեանը բեմ հրաւիրուեց, ծափահարուեց և ստացաւ մի գեղեցիկ ծաղկեփունջ։

Չնայած Ա. գործողութեան մէջ Մարմելատովը (Գեղամ Աֆթանդիլեանը) իր խիստ երկար խօսակցութեամբ մօտ կէս ժամ անդադար հասարակութեան ուշադրութիւն էր գրաւել, սակայն ձանձրալի չանցաւ, շնորհիւ պ. Գեղամի կենդանի խաղի։ Միայն պարոնի գրիմը և զգեստը շատ չափազանցուած էր և հասցրուած անասելի աղքատի մի խեղճ գըրգլեկի։

Գլխաւոր դերը—Ռասկոլնիկով—խաղում էր ուսուցիչ պ. Վաճհանը։ Պարոնը լաւ ու շատ պատուով տարաւ իւր տանջալից ու դժուար դերը և քանիցս բեմ կանչուեց։ Սօնիայի (օր. Արուսեակ Մել. Ազարեան) դերը խաղացուեց ըստ ամենայնի բնական։ Օր. Արուսեակի խաղում պարզ նկատելի էր խորտակուած մի կեանքի և անմեղ մի վաճառեալի թշուառութեան ամբողջ ցաւն ու ոյժը։ Դատական քննիչը (պ. Լ. Տատեան) թէև իւր յաջող արտաքինով ու գրիմով տպաւորիչ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՆՉՊԷՍ ԵՆ ԽՆԱՄՈՒՄ ԽԵՆԹԵՐԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅՈՒՄ *)

—

Դուք հարցնէք,—եթէ խենթ են՝ հապա ինչպէս են հասկանում պատժուելը։ Պէտք է իմանալ որ խենթը մինչև մի որոշ աստիճան խենթ է միայն, և այն էլ մի որոշ պատճառով։ Ամեն նիւթի մասին նա խօսում է և վճռում շատ փաստացի կերպով, նա ա են օր կարդում լրագիր և օրուայ ընթացիկ, մանաւանդ քաղաքական գործերի մասին իր կարծիքը յայտնում։ Բայց երբ խօսակցութիւնը ընկնում է այն որոշ նիւթի վրայ, որի պատճառով նա կորցրել է իր խելքը՝ իսկոյն նա սկսում է յայտնել ցնորման նշանները։ Այդ պարագայում վիճաբանութիւնը անմիջապէս պէտք է փակել։ Ասածս լուսաբանելու համար թող յիշեմ երկու օրինակներ միայն, և դրանով էլ վերջացնեմ ասելիքս.

Մեր խենթերից մէկը Սմիթ անունով, վարպետ լուսանկարիչ էր։ Խենթանոցում, գիւղում և շրջակայքում որքան նկարելու գործ լինէր կտային պ. Սմիթին. և սա միակ խենթն էր հիւանդանոցում, որին մենք թոյլ էինք անսահման ազատութիւն դուրս ներս՝ գնալ գալու առանց հսկողութեան։ Ժամերով անտառում տեսարաններ կնկարէր։ Սմիթը խենթացել էր երեսուն տարի առաջ, նեգրների ազատութեան համար եղած՝ Նախագահ Լինքոլնի քաղաքական պատերազմում, վախից։ Խելացի էր Սմիթը, բայց երբ հետը խօսէիր կռուի, պատերազմի մասին, նրա խենթութիւնը կամաց-կամաց կսկսէր երեւան գալ իր անկապ անկապ նկատողութիւններով. և այդ պատճառով էլ մենք և ծառայողները, միշտ զգոյշ կլինէինք նրա հետ այս նիւթի վրայ չխօսելու։

Մի ուրիշ երիտասարդ ունէինք—Ֆրանսիզ Փրաթ անունով, որ ունէր սիրային պարանոյա (paranoia)։ Սա սիրահարուած էր եղել Բոստոնում մի օրիորդի վրայ, աղջկայ ծնողները չեն տալիս և Ֆրանսիզը զրկուած սիրոյ ճնշման տակ՝ զրկւում է և իր խելքից։ Հիանալի ջութակահար էր Ֆրանսիզը, դրա համար էլ տեսուչը նրան թոյլ էր տալիս օրկեստրի մէջ նուագելու իր սեփական ջութակի վրայ։ Պարի և բարաի գիշերները երբեմն կգնայի պլատֆորմի վրայ օրկեստրին լսելու։ Մի տեսակ affinity-քաշողական զօրութիւն կար նրա և իմ մէջ, որ փոխադարձ էր։ Սովորաբար լաւ կնուագէր բայց մանաւանդ երբ ես ներկայ էի լինում՝ այն ժամանակ իր բոլոր «զեները» գլուխը կը հաւաքուէր։ Այնքան եռանդով կը քաշէր աղեղը, որ կարծես թէ լարերը պիտի կտրատէր։ Գնահատելու համար երբեմն կնկատէի,—

—Ֆրանսիզ, շատ հիանալի էք նուագում այս գիշեր.

—Իրա՞ւ, դօքտօ՛ր. սիրում էք իմ նուագելը, կհարցնէր երեխի զուարճութեամբ։

—Այո՛, Ֆրանսիզ, շատ մեծ հաճոյք եմ զգում ձեր նուագելուց։

—Էհ, ուրախ եմ։ Ի՞նչ կտորներ էք հաւանում որ նուագեմ։

—Բոլորն էլ լաւ են, Ֆրանսիզ.

—«Մաճնաւոր մէկ սիրելին (favorite) չունէ՞ք

—«Աննի Լօրին» շատ գեղեցիկ է։

—Այդ ես էլ եմ սիրում. և յետոյ,—

—Տօքտօր,

—Ի՞նչ է, Ֆրանսիզ.

—Նշանած ունէ՞ք դօքտօր։

—Ոչ չունիմ, Ֆրանսիզ։

—Ինչո՞ւ ժամանակդ չ։

—Աղջիկները ինձ չեն հաւանում. Ֆրանսիզ

—Աղջիկները ձեզ չեն հաւանո՞ւմ, Դուք ո՛ր աղջիկը ուզէք կարող էք ունենալ

—Ի՞նչ գիտէք, Ֆրանսիզ, ձեզ ասել են երեւի.

—Ո՛չ, չեն ասել, բայց եթէ ես տօքտօր լինէի հարիւր աղջիկ կգտնէի Բոստոնում։

—Ինչո՞ւ մէկը չէք գտնում ձեզ համար.

—Օ՜ֆ.

—Ինչո՞ւ էք ա՜խ քաշում, Ֆրանսիզ.

—Որովհետև էլ ուրիշ աղջիկ չեմ կարողանում սիրել.

—Առաջուայ աղջիկը ինչո՞ւ չէք սիրում.

—Ես սիրում եմ, նէ ինձ չի սիրում.

—Ինչո՞ւ նէ ձեզ չի սիրում,

—Կարծում է թէ ես խենթ եմ։ Տօքտօր, ասա ինձ, ես խենթ եմ.

—Խենթը կարո՞ղ է ինձպէս խօսել, ինչպէս կարո՞ղ է ջութակ նուագել... Երբ որ Հելէնը միտս է ընկնում, քիչ է մնում որ ջութակս ջարդ ու փշուր անեմ. Ա՜խ, երանի օրեր։ Ժամերով, կողքս նստած կզմայլէր իմ նուագելով, բայց հիմա չի ուզում ինձ տեսնել... ոչ թէ ինքը չի ուզում ինձ տեսնել, այլ ծնողքը թոյլ չեն տալիս...իր խօսքը կտրելով Ֆրանսիզը յանկարծ ոտքի ելաւ և ձեռքը գլխիս դնելով—

—Տօքտօ՛ր, ասաց, ձեր մազերը ո՛րքան սև են...:

—Սև մազեր սիրում էք, Ֆրանսիզ։

—Շատ եմ սիրում. Հելէնի վարսերն էլ սև էին...

—Քոնդ այնքան սև չէ։

—Ոչ, դեղին է. սկսած է թափուել

—Մաքուր պահիր որ չթափուի.

—Թեփ շատ ունի.

—Ամեն օր լուա՛ սապոնով՝ դեղ էլ կտամ որ քսես մազերիդ։

—Շնորհակալ եմ Դօքտօր, մկրատ ունէ՞ք.

—Մկրատը ինչ պիտի անէք Ֆրանսիզ։

—Որ մի փոքրիկ փունջ ձեր մազից կտրեմ։

—Ի՞նչ էք ուզում անել իմ մազը.

—Որ գլխիս վրայ տնկեմ։ Իմ մազերը թափւում են, ճաղատ գլուխ չեմ սիրում... Հելէնն էլ ճաղատ գլուխ չի սիրում...

—Բայց դա անկարելի է.

—Ինչո՞ւ անկարելի է, մազն էլ ծառի նման չի՞ կարելի տնկել գլխի վրայ...

Ֆրանսիզի միտքը սկսում էր պղտորուել կամաց-կամաց, ուստի լաւագոյն համարեցի մեր զրոյցը փակել։ Սպասաւորներից մէկին կանչելով՝ որ նրան հոգ տանէ, ասացի լաւ է որ գնաք ձեր սենեակը, Ֆրանսիզ, ուշ է.

—Այո, ուշ է և ձեռքը ինձ պարզելով՝ ասաց

*) Տես «Միտք» № 8

էր, սակայն իւր խաղի մէջ նկատւում էր զսպուածութիւն և յոգնածութիւն։ Պ. Ալ. Տէր Վարդանեանց, որ խաղում էր Բազումեխինի, Բասկոլնիկովի մօտիկ ընկերոջ դերը, լաւ էր սփոփողի և չարժ ու փորձ մարդու դերում։ Սազական չէր պարոնին ուսանողական կարճ տուժուրկան, որից աւելի յարմարը երևի չէր ճար ունել մեր քաղաքում։ Ուսանողի և բժիշկ Զոսիմովի դերը խաղում էր ուսուցիչ պ. Վաղինակը, որ մանաւանդ բժշկի դերում արժանացաւ ծափերի։ Սպայի և Ներկաբար Նիկոլի դերը խաղում էր ուսուցիչ պ. Վ. Վասիլեանը, որ պատուվ դուրս եկաւ իր ստանձնածներից։ Թեթև և աշխոյժ աղախնի Նաստիա-դերը խաղում էր վարժուհի օր. Աստղիկը, որ բաւարար էր իւր դերում։ Կոխ ու Պեստրակով խաղում էին պ.պ. Գաբրիէլ Արզումանեանը և X.—X-ը, որոնք պահեցին անսամբլը իրենց կարճ և աննշան դերերով։ Հարուստ պառաւի դերը տրուած էր վարժուհի օր. Ովսաննա Մալխասեանին։

Դպրոցի վարիչները (հոգաբարձութիւն և տեսուչ) յատուկ պատրաստած սպիտակ ատլասի վրայ տպուած աֆիշներով հրաւիրել էին ներկայացման Սարդար Ռաշիդին—Ատրպատականի զօրքերի ընդհ. հրամանատարին և միաժամանակ Ղարադաղի նահանգ. կուսակալ Շօջա էդ-Դովլին սրա եղբօր որդի Նասր-էդ-Դովլին։ Կային բարձրաստիճան մի քանի այլ Թուրքեր ևս։ Ամենքը հեռացան շատ գոհ տպաւորութեան տակ։ Գոհ մնացին ռուս բանակի մի քանի սպաներ, որոնք եկել էին յատկապէս տեսնելու, թէ իրո՛ք սիրողները այդ պիէսը կարող են առանց փչացնելու խաղալ։ Նուագում էր պարսից երաժշտական խումբը։ Կար շատ ճոխ վիճակախաղ, բուֆէտ, կոնֆէտտի և պօստ։ Եղել է լաւ մուտք թէ տոմսակների և թէ մանաւանդ վիճակախաղի։ Ծախսերը (մօտ 60 թուման) դուրս գալուց յետոյ, զուտ մուտք սպասւում է շուրջ 200 թմն.։ Շատ քիչ ներկայացում այսպէս յաջող է եղել։ Միակ անյաջողութիւնը «հայկական կարգապահութիւնն» էր, որ երևան էին բերում մի կարգ մարդիկ՝ առանց քաշուելու բարձրաստիճան և օտար հիւրերից, որոնց մօտ մենք ասպարէզ իջանք մեր հայկական մերկութեամբ և պատկառանքի պակասութեամբ։ Տրուած ներկայացումը մեծ պատիւ է Արամեան դպրոցի ուսուցչական և հոգաբարձական խմբերին, որոնք իրենց օրինակելի համերաշխութեամբ մէկը միւսից աւելի լուրջ ու պատկառելի պիեսներ եմ բեմ հանում։

Սիրող

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

5 Ապրիլ Ռաշտ

Մի համիսլամական պրօպագանդիստի խոստովանութիւնը

Ինձ յաջողուեց ակամայ ծանօթանալ մի համիսլամական պրօպագանդիստի հետ։ Զանազան խօսակցութիւններից յետոյ, ես ուզեցի նրա կարծիքն իմանալ իսլամական երկու պետութիւնների (Պարսկաստանի և Տաճկաստանի) ապագայի մասին։

Նա առանց մի րոպէ մտածելու, որ խօսակցում է մի մարդու հետ, որ այնուամենայնիւ համիսլամական լինել չի կարող, սկսեց ոգևորուած ու պարծենալով պատմել հետևեալը։

«Սուլթան Աբդիւլ Համիդի անխոնջ ջանքերով ստեղծուեց համիսլամական գաղափարը։ Նա միլիոններ ծախսեց և հարիւրաւոր պրօպագանդիստներ ուղարկեց կրկրագնդի չորս կողմը, պրօպագանդա մղելու յօգուտ համիսլամիզմի։ Համիսլամիզմը սիրով ու գրկաբաց ընդունւում էր այն բոլոր պետութիւնների կողմից, որոնք քրիստոնեայ չէին։ Համիսլամիզմի պրօպագանդիստները 5—10 տարուայ ընթացքում հսկայական նուաճումներ արին Չինաստանում, Եապոնիայում, Հնդկաստանում և այլն։ Այն նուաճումները որ մեր գաղափարակիցները 5—10 տարուայ ընթացքում արին՝ քրիստոնեայ միսիոնները իրենց յետև ունենալով Եւրոպայի պետութիւնների հսկայական բռունցքը՝ 60—100 տարուայ ընթացքում չկարողացան մերոնց կատարած գործի քառորդը կատարել»։

«Համիսլամական գաղափարը ամենաուժեղ կերպով տարածուեց նաև այն բոլոր երկրամասերում, ուր մահմեդականութիւնը պետական կրօն էր։ Տաճկաստանը սահմանադրական երկիր դառնալուց և Սուլթան Աբդուլ Համիդը գահընկէց լինելուց յետոյ, համիսլամիզմի պրօպագանդան անլեգալ կերպով սկսուեց տարածուել երկրի ներսը, չնայած Տաճկաստանի սահմանադրական կառավարութեան ղեկը իրեն ձեռք ունեցող Իթթիհադ կուսակցութեան ղեկավարների և հետևորդների բացարձակ մեծամասնութիւնը համիսլամիզմի ջերմ պաշտպաններ էին և են ու կը մնան, սակայն ինչ-ինչ քաղաքական խընդիրների պատճառով՝ պաշտօնական խոհեմութիւն են համարել վրան բաց կերպով չարտայայտուել։

Թուրք-Իտալական պատերազմը, Ռուսաստանի պատժողական բանակները եւ Անգլիայի քամու պէս փոփոխուող քաղաքականութիւնը Պարսկաստանում, եկան համոզելու պանիսլամիզմի պաշտպաններին, որ Եւրոպայում գոյութիւն ունի պանխրիստիանիզմը, որի միակ նպատակն է քայքայել իսլամական կազմակերպուած պետութիւնները, ու ոչնչացնել մահմէդական կրօնը աշխարհի երեսից։ Թուրք—Իտալական պատերազմը սկսուելուն պէս Իթթիհատ կուսակցութիւնը անմիջապէս կարգադրեց ըմբռնել եւրոպական պետութիւնների պանխրիստիանիստական թագուն նպատակները, և սկսեց պրօպագանդիստներ ուղարկել Չինաստան, Եապոնիա, Հնդկաստան, Կովկաս, Աղուանիստան․․ վերջապէս այն բոլոր տեղերը, ուր համիսլամիզմը հող կարող էր գտնել և Պարսկաստան՝ որի պրօպագանդիստներից մէկը լինելու պատիւն ունիմ ես։ Այսօր աշխարհի չորս կողմը ցրուող բոլոր մահմեդականները իրենց աչքերը յառել են դէպի օսմանեան պետութիւնը եւ սպասում են սրբազան պատերազմի փողի հնչելուն։ Այժմ շատ լաւ պատրաստուած ենք, Չինաստանը և Եապոնիան մի կողմից, Պարսկաստանը, Տաճկաստանը և Կովկասը միւս կողմից առաջին գրոհ պիտի տանք Ռուսաստանի, պանխրիստիանիզմի ուժեղ ներկայացուցչի և սահմանակից մեր երկրի վրայ։ Նրան ջարդելուց յետոյ միւսները մեզ համար եփած կերակուր են»։

«Մենք սպասում ենք, որ պանխրիստիանիզմի ներկայացուցիչ Ռուսաստանը, Տաճկաստանին պատերազմ յայտարարի, այդ պիտի համարել յարմար րոպէ և սրբազան պատերազմը յայտարարելու յարմար ժամանակ»։

Մենք համոզուած ենք, որ մի օր, այն էլ ոչ ուշ առիւծը ճաճանչափայլ արեւը իւր մէջքին եւ կիսալուսինը միացած պիտի տիրապետեն ամբողջ երկրագնդին» Շատ ցաւեցի երբ լսեցի, որ սահմանադրական Տաճկաստանի քաղաքական ղեկն իրեն ձեռք ունեցող Իթթիհատ կուսակցութիւնը, փոխանակ զբաղուելու երկրի բարեկարգութեամբ զբաղուած է հիւանդ մարդուց մնացած հիւանդոտ պանիսլամիզմի պրօպագանդայի գործով որ խայխայումից ու կործանումից բացի ոչինչ չպիտի տայ վերածնուող Տաճկաստանին։

Այսպէս իմ կարծիքներս ես յայտնելով համիսլամիզմի պրօպագանդիստին բաժանուեցի նրանից։

Գ. Շանթեան

—

Նոր-Ջուղա 17 Մարտ

Շատ է գրուել, շատ է խօսուել մեր իրականութեան մէջ, թէ քահանայացուները պիտի լինեն արժանաւոր, ունենան յրոջ կրթութիւն, օրինակ հանդիսացած լինեն ժողովրդին իրանց գործով ու կենցաղավարութեամբ, որպէսզի կարողանան վայելել նրա ակնածութիւնն ու յարգանքը։ Սակայն ինչպէս ամեն տեղ, նոյնպէս և Նոր-Ջուղայում, այդ բոլորը ի նկատի չեն առնուել, այլ միայն գերիշխողն է եղել և է խնամէական կապերը և տիրացուի՝ ժամերգութեան մէջ ունեցած փոքրը չափով անգամ ծանօթութիւնը։

Մի տարի է՝ ինչ Մեծ Մէյդան թաղի ս. Աստուածածին եկեղեցու համար երեւան են եկել մի քանի բախտախնդիր «քահանայացուներ», որոնք մէկը միւսից աւելի տգէտ՝ բառի բուն նշանակութեամբ, պարզ՝ բառի ամենալայն իմաստով։ Այդ անձնաւորութիւններից մէկը երկար ժամանակ մաշեց յիշեալ եկեղեցու շէմը, ինքնագիր համախօսական [illegible], սակայն գիտակից շրջանից [illegible] յետոյ, դարձեալ ձեռք չէր քաշում ժողովրդի օձիքից։ այլ [illegible] էր ուզում հոգևոր կոչում ստանալ, որի մասին ճիւղէ չափ անգամ գաղափար չունէր։

Վերջապէս անկարող լինելով [illegible] ձեռք բերել ժողովրդի մէջ՝ իր «սիրած» պաշտօնը գտնելու, թողեց հեռացաւ, որին յաջորդեց մի այլ «քահանայացու», ծերացած, կմախք դարձած, զրկուած գործելու ընդունակութիւնից։ Սա էլ իր բարեկամներին ձեռքով կամ այլ ժողովրդի դռներն էր մաշել, [illegible] էր ուղարկում, [illegible] և ոչ մի դրական արդիւնք։

Սակայն վերջինիս դեռ գլխից բաց չեղած, երևան է եկել մի երրորդ [illegible] «քահանայացու», որ ամեն ներելի ու աններելի միջոցներով աշխատում է քահանայական սքեմը կրել իր անարժան անձի վրայ, քահանայ հօր (այժմ հանգուցեալ) յաջորդելու համար, որը յայտնի էր իր չափազանց ժլատութեամբ, արծաթասիրութեամբ և քահանայի անվայել կենցաղավարութեամբ։ Մեր «քահանայացուն» այն աստիճան չէր «փափագող» է քահանայական կոչման, որ ինքնաբերաբար, առանց ծխական [illegible] տեղի ունենալու, փողոցներում ման է ածել տալիս իր համախօսականը։ Սակայն սա էլ արգելքների է հանդիպում։

Եւ արդարև նկատելի է որ մեր ներկայացրած տիպերը ներկայ ժամանակին միանգամայն անհամապատասխան անձինք են։ Նրանք ոչ միայն յետ չեն մնում իրանց աշխարհայացքով գիւղական տգէտ քահանաներից։ Ոչ միայն չեն կարող այդ խեղճերը արժանաւոր ղեկավար լինել ժողովրդին, այլ իրանք կարօտ են դեռ երկար շատ երկար [illegible] սովորելու, սովորելու շատ բաներ։

Խօսել նրանց հետ հասարակական գործերի և այլ ազգային խնդիրների մասին, նշանակում է շարժել միայն նրանց ծիծաղը։ Նրանց համար ինչ հոգ. ինչ եկեղեցի, ինչ դպրոց. յատկապէս երրորդ «քահանայացուի» համար՝ մի քանի դռաններ ամեն բանից բարձր են։

Չենք վստահանում մի խօսք անգամ արտասանել նրանց մտաւորականի մասին քանի որ նրանք չգիտեն մի երկու տող հայերէն ուղիղ կարդալ ու գրել։ Ուրեմն ժողովրդին ինչ պիտի տայ այդպիսի [illegible]ներից, որոնք անյագ ցանկութիւն ունեն քահանայական պաշտօնի կոչուելու։

Այդ ամենից կարծում ենք, պարզ է, թէ մինչև որ աստիճան հասկացողութիւն ունին քահանայական կոչման մասին, ինչպէս պիտի վերաբերուեն դէպի իրանց պարտաւորութիւնները, ուստի և աւելորդ ենք համարում եզրակացութիւններ անել։

Քահանայական տենչով բռնուած մեր տիրացուները և նրանց խնկարկող անգիտակից շրջանները պիտի գիտենան, որ ժամանակը պահանջում է քահանաները ունենան բարոյական հեղինակութիւն, լինեն կրթուած, ունենան բազմակողմանի ծանօթութիւն մեր ազգային ու կրօնական կեանքից, իմանան օտար լեզուներ որպէսզի թեմը [illegible] մեր քահանաների նման (յարգելով բացառութիւնները) անխօս մումիաներ չդառնան ժողովրդի և օտարների առաջ։ Արդեօք վերոյիշեալ բարեմասնութիւններից որ մէկով են օժտուած մեր ինքնակոչ «տէր տիրացուները»։

Յուօք սրտի պիտի ասենք և ոչ մէկով։

Ուրեմն այդպիսի ողորմելիների քահանայութիւնը ժողովրդի համար ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ ամօթ ու նախատինք։

բարի-գիշեր, ու հեռացաւ իր ցաւերը փարատող ու սիրական ընկեր չոթակը իր թևի տակ։

(Վերջ) Տէր. Յակոբ Մելք Վարդանեան

—

ՄԻ ԳՐՔԻ
ԱՌԱՋԻՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

(Ժագ Նօաման)

«Les Hirondelles» (ծիծեռնակները) վերնագրով լոյս տեսած մի գրքի հեղինակը Պարիզի Մասոլ ֆրէր հրատարակիչներից հետևեալ նամակն ընդունեց.

Մեծապատիւ պարոն.

Մեծ ուրախութեամբ յայտնում ենք ձեզ որ ձեր գրքի առաջին տպագրութիւնը բոլորովին սպառուած լինելով՝ մի նոր հրատարակութեան պէտք կայ. ուստի հաճեցէք նեղութիւն քաշել մեր գրավաճառանոցը հանդիպելու, որպէս զի հարկ եղած կարգադրութիւնը անենք։ Ընդունեցէք մեր յարգանքները։ Երբ ես ստացայ այս երկտողը, պատմում էր մեզ անցեալ օր պ. Անրի Դիւէլին, հռչակաւոր դրամագիտական հեղինակը, կարծում էի որ ուրախութիւնից և զարմացումից, բայց աւելի զարմանքից քան թէ բերկրանքից պիտի մեռնէի։ Ուրեմն «Ծիծեռնակների» իմ առաջին գրուածքի, բանաստեղծութեանց մի հատորի առաջին տպագրութիւնը իսկապէս սպառուել էր. և ես դեռ հազիւ 22 տարեկան էի, ես Պարիզում ոչ ոքի էլ չէի ճանաչում, ոչ մի գրախօսական էլ չէր հրատարակուել թերթերում, թէև լրագիրների 4-րդ և ընում վճարովի ռէկլամներ տպուել էին։ Եւ գիտէք այս անյուսալի, անհաւանական բոլորովին անսպասելի արդիւնքը որքան ժամանակում առաջացել էր—երևակայեցէք ձեզ, մի ամսում միայն։ Հետևաբար դա մի փառաւոր յաջողութիւն էր, մի հրաշալի բան իսկապէս. ուրեմն ես տաղանդի տէր մի մահկանացու եմ եղել, որին հայրենակիցներս սկսել են գնահատել չը նայած այն հանգամանքներին, որ ես նրանց մինչև ցարդ զրպարտել էի ասելով, որ պօէզիայի հակառակ են, նրանց զզուելի «բուրժուաներ» էի անուանել. սրանից յետոյ ես այլևս պիտի դանդաղէի այս բոլորից յետոյ մի երկրորդը գրելու. մինչև իսկ ես սկսել էի աշխատել... երազում։ Այնուհետև թատրոնը, այդ հսկայական և ամենազօր տաճարը վրայ պիտի հանէի։ Մի հարուած՝ և ահա դու մտած կլինես համբաւի ու փառքի ասպարէզը և կբարձրանաս ղէպի աստղերը։ Իսկ ռոմանը վէպը։ Ինչու չգրել նաև վէպեր։ Եւ ես արդէն մտածում էի հոգեբանական էտիւդների մասին, խորասուզուելով նրանց մէջ մինչև քթիս ծայրը. հնարելու յուզիչ և գրգռիչ նկարագրութիւններ։ Ուղեղս ամբողջովին գործում էր... Քսանամեայ հասակիս բոլոր խոլական ախտերը՝ գլխումս մեղուների նման բզզում էին։ Եւ ես շարունակ մտածում էի երջանիկ նամակի մասին և գժուածի պէս անդադար շարժումներ անելով, սենեակիս մէջ վեր ու վար ման էի գալիս։

(Շարունակելի)

Միհր. Բաղդ—եան

բրպէսի հանգամանք, սիրում ենք յուսալ թէ նկատի կառնուի և նրանց ձեռնադրող Սահակ առաջնորդի կողմից։ Հակառակ դէպքում, նրանք կլինեն ժողովուրդն ու եկեղեցին շահագործողներ։

Գուրգէն

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

«Միտք» լրագրի յարգելի խմբագրութեան.

Խնդրում ենք բարի լինէք հրատարակելու հետեւեալը «Միտք»ի յառաջիկայ համարներից մէկում.

«Աղքատախնամ» ընկ. Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացել է Զատկական տօների առթիւ հետեւեալ նուէրները։

Պ. Արտաշէս Յովհաննիսեանից 100 ղռան, պ. Յակոբ Ասագ'եանից 50 ղռան, Խաչիկ խան Սարաճեանից 20 ղ. Եւս Խաչիկ խան Սարաճեանից 20 ղ. հանգուցեալ Անտոն խանի դագաղի վրայ փոխան. ծաղկեփնջի.

Ի դիմաց Վարչութեան
Բժ. Պ. Ասլանեան

Թաւրիզ
20 Ապրիլ 1912 թ.

ԼՈՒՐԵՐ

ԹԱՒՐԻԶ

✦ Ապրիլ 14 ի գիշերը մեծ յաջողութեամբ Արամեան դպրոցի թատրոնասրահում, յօգուտ նոյն դպրոցի, խաղացուեց Դոստոևսկու «Յանցանք և Պատիժ» դրաման։ Ներկայ էր բաւական մեծ բազմութիւն։ Եկել էին Սարդար Ռաշիդը, Շօջա էդ Դովլի եղբօր որդի և Մարաղի հեծեալների հրամանատար Նասր-էդ-Դովլէն, Սաադ Սալթանէն և այլ Թուրքեր ևս։

✦ Հոգաբարձութիւնը առանձնապէս պատրաստուած սպիտակ ատլասների վրայ տպագրել էր տալ աֆիշներ և ուղարկել Ռուսաց հիւպատոսական պ. կառավարչին, կուսակալ Շօջա էդ Դովլէին, զօրահրամանատար Սարդար Ռաշիդին։ Առանձին աֆիշ էր ուղարկուած և Նասր-էդ-Դովլէին և Հայոց փաձառականութեանը։ Հիւպատոսական կառավարչի աֆիշը ներկայացրած էր փաստաբանապետ պ. Զ. Նազարբէգեանի միջոցաւ։ Ներկայացման օրը Հոգաբարձութեան կողմից Ա. Տ. Կարապետեան և Տ. Վարդանեան անձամբ ներկայացան Ատրպատականի զօրքերի ընդհ. հրամանատար Սարդար Ռաշիդին և Նասր-էդ-Դովլէին ու հրաւիրեցին նոցա ներկայ լինելու ներկայացմանը։ Վերջիններիս բարեացակամօրէն ընդունեցին հոգաբարձութեան հրաւէրը։ Բարձրաստիճան հիւրերի համար պատրաստուած էր Արամեան դպրոցի ուսուցչանոցը Բարձր հիւրերի հետ էր և փաստաբանապետ պ. Նազարբէգեանը։ Հիւրերը հարիւր քսան թումից աւելի վճարեցին տոմսերի վերջին։

✦ Այս շաբթում Շօջա-էդ-Դովլէն կախել էր տալ մի Թուրքի, մօտը ռումբեր գտնուելու մեղադրութեամբ։

✦ Երեքշաբթի օրուայ ծանր ձիւնի և նրան յաջորդող անակնկալ ցրտի պատճառով քաղաքում տարածուել է ինֆլուէնցա հիւանդութիւնը։

✦ Հաշտարուդ գաւառում, Իմամ Ջումա Միրզա Քեարիմ աղայի գիւղերից մէկում, յետ են դարձրել Շօջա-էդ Դովլի մամուռները։ Այդ դէպքից սրդողած Շօջա Դովլէն հրամայել է 200 ձիաւորներ գնան պատժելու գիւղացոց և իր մարդկանց պատասխանողներին։ Լսում ենք, Շօջա Դովլէն խստիւ պատուիրել է կրօնապետներին չանել ոչ մի միջնորդութիւն, և չխառնուել պետական ոչ մի գործերի։

✦ Մեզ հաղորդում են որ Խալխալում (Արդաբիլի շրջան) Շահսովանները զինու յարձակում են արել ռուսների վրայ սպանել մի քանի զինուորներ և երկու օֆիցեր։ Ռուսներն ուղարկել են պատժիչ զօրամաս և կոտորած են տուել Շահսովաններին։ Շօջա Դովլի խիստ հրամանով զօրահրամանատար Սարդար Ռաշիդը ևս հեծեալներ և թնդանօթներ է ուղարկել Շահսովաններին պատժելու։

✦ Ուրմուց հոգեւորականները, աւագանիները և փաձառականները հասարակական ստորագրութեամբ բողոքի մի ընդարձակ հեռագիր են տուել Ատրպատականի փարման Ֆարմայէն կոպէէն Թէհրան արտաքին գործոց մինիստրին, որով խստիւ գանգատում են տաճիկներից, որոնք արգելում են Սոլդուզի և Մուքրու ցորենը տարուել Ուրմի և առաջացնում են ցորենի գնի բարձրացնում։

✦ Նման մի հեռագիր ևս խփել է Ուրմու քարգօզարը Թաւրիզ Ատրպատականի քարգօզարին։

✦ Մարաղից մեզ յայտնում են, որ Ապրիլ 14-ին յօգուտ դպրոցի ներկայացրել են «Վիրաւորուածը», «Ջոքանչս գալիս է» և «Պաշտօնս է խումբալ»։ Իրենց դերերը լաւ են խաղացել օրիորդներ Սիրանոյշը, Արշալոյսը և Նոյեմզարը։ Խեղճ ուսուցիչները տոմսակներ են ուղարկել, բայց քաղաքացիք ու ունեւորները հայկական քաջութեամբ յետ են դարձրել տոմսակները, խնայելով մի քանի ողորմելի ղռաններ լուսաւորութեան և իրենց որդոց կրթութեան համար։ Արդեօ՞ք արժէ՛ այդպիսի հասարակութեան համար չարչարուել։ Կարգապահութիւնը խիստ անտանելի է եղել։

✦ Ենգէլու մեր թղթակիցը յայտնում է, որ Անգլիական դեսպանին դեսպանավայր ընդունելու համար, Պարսից կառավարութիւնը Թէհրանից ղրկել է թնդանօթներ և թնդանօթաձիգներ, որովհետև Ենգէլում եղածները Դեկտ. դէպքերի առթիւ գրաւել են ռուսները։

ԱԶԳԱՅԻՆ

✦ Ջէյթունում մի հայ հարսանիքում, երբ հարսը և փեսան եկեղեցուց դուրս գալով, հարսին տանում էին փեսի տունը. թափորը անցնում էր կուսակալի պալատի մօտից։ Կուսակալի պաշտօնեաներից մէկը, լոկ զուարճութեան համար, վեր կառնէ հրացանը և կուզէ հարսի վրայ՝ փորձելու համար թէ՛ կարողէ՞ արդեօք լաւ նշան զարկել թէ ո՛չ։ Գնդակը կկպնի և հարսը կգլորուի գետին անշունչ։ Հայերի և Թուրքերի մէջ կռիւ կծագի. կուսակալը ստիպուած Մուշից Հայոց առաջնորդին բերել կտայ, որ կռիւը հանդարտեցնէ։ Յանցաւոր պաշտօնեան ձերբակալուած է, բայց ի՞նչ պիտի անեն նրան, ի՞նչ պատիժ պիտի տան այդ գազանին։

ԱՐՏԱՔԻՆ

✦ Թուրք Իտալական պատերազմը ցամաքում շարունակւում է նոյն դանդաղ եղանակով ինչպէս առաջ։ Իտալիան, որպէսզի Թուրքերին ստիպէ շուտ հաշտութիւն կնքելու, մտադիր է պատերազմի թատրոնը փոխադրել Թուրքաց ջրերը։ Իզմիրը պատրաստութեան մէջ է, ամրացնում է իր նաւահանգստի ամրոցները, մարզում է զինուորներին ամեն օր, և ամեն օր նոր գունդեր են հասնում Իզմիր՝ գաւառներից։ Բէյրութը ռմբակոծելուց յետոյ՝ քաղաքի բնակչութեան մեծ մասը գաղթել են։ Թուրքերը գնում են առհասարակ Դամասկոս և նրա շրջակայքը, իսկ քրիստոնեաները գնում են Լիբանան (որ մի փոքրիկ ինքնավար գաւառ է, և ունի մի քրիստոնեայ գաւառապետ որ նշանակուել է Եւրոպական պետութիւնների կողմից)։

Ապրիլ 4—10 Իտալական նաւատորմը Եգէյեան ծովում, Դարդանէլում և Փոքրը Ասիական ափերում սկսել է ընդհ. ռմբակոծութիւն։ 27 Իտալական նաւեր ռմբակոծել են Դարդանէլի մուտքի ամրութիւնները, ռմբակոծուել են Թոփրակ կալէ. Կում կալէ և Օրխանիէ բերդերը, պարպուած է 180 թնդանօթ։ Իտալացիք կարել են Փոքր Ասիան Թուրքական Արշիպելագոսի հետ միացնող հեռագրի թելը, կարել են նաև Դարդանէլի ու Սելանիկի միջև եղած հեռագրութելը։ Ապրիլ 8 ին Իտալացիք ռմբակոծել և քար ու քանդ են արել անթել հեռագիրը Չէշմէյմում, Կալամիլում, Սրիգերվում և Քիօսում։ Թերթերը հաղորդում են, որ Տաճիկներից խլուած են Թէնէդոս, Քիոս և Ռօդոս կղզիները։ Սամոսում քար ու քանդ է արուած տաճկական զօրանոցը և ցած է իջեցուած կիսալուսնի դրօշակը։

Սամոսի ռմբակոծութեան ժամանակ Թրքական մի նաւ տեսնելով իր անելդրութիւնը և չկամենալով Իտալացոց անձնատուր լինել՝ պայթեցրեց իրան։ Բոլոր նաւաստիները զոհուեցին։ Սամոսի 150 զինուորները մահացան և գերուեցին։ Բ. դուռը,որ հաշտութեան առաջարկները չէր լսել, Իտալական նաւատորմի այս ընդհանուր չարդն ու ռմբակոծութիւնը տեսնելով՝ դիմեց Եւրոպական մեծ պետութիւններին և խնդրեց յայտնել իրանց վերաբերմունքը դէպի Իտալիայի վարմունքը։ Բոլորն էլ տուին խուսափողական պատասխան։ «Տրիբունան» յայտնում է մի առաջնորդող յօդուածով, որ Իտալիան շարունակելու է յաւ դաս տալ Թուրքիային և յաղթել նրան՝ որտեղ որ կարելի է և երբ էլ որ կարելի է։

✦ Ֆրանս. մամուլը հաղորդում է, որ Դարդանէլը բանալու առթիւ Ռուսաստանը պատրաստւում է ուլտիմատում (վերջնագիր) ներկայացնել Թուրքիային։

✦ Ասում են, որ ռուսական բողոքին, Դարդանէլի փակման առթիւ, միացել են Ֆրանսիան և Անգլիան։

ՊՕՍՏԱՐԿՂ

Թաւրիզի մեր բաժանորդներին,—խընդրում ենք բարի վինել շուտով մեզ յանձնելու բաժնեգինը. Ի՞նչ է այդ 14 ղրանը, որ մեր գանձողը 6—8 անգամ գալիս խնդրում է և էլի էսօր էգուցուան է մնում։ Խնդրում ենք ամենքին որ բազմաթիւ դիմումները բաւ համարեն և իրենք պարէհաճեն այս մի շաբթում ուղարկել մեզ բաժնեգները։ Նոյնը խնդրում ենք օտար քաղաքների բաժանորդներից.

Խմբագիր – հրատարակիչ՝
Ա. Տ. Վարդանեանց

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

„МАГАЗИНЪ ПАРИЖЪ"

Propriétaire J. D. Thomassian

ՓԱՐԻԶ ՄԱԳԱԶԻՆ

Նորերս ստացել եմ կանացի ամառային ընտիր կտորներ, բատիստ բլուզներ 8—14 ղռան.

Սպիտակեղէններ, Կարսէթներ, Մետաքսէ իւպկաներ և թաշկինակներ.

ՊԱՐՖԻՒՄԵՐԻ

Օդը կօլոն, օճառ խիստ աժան, կոնեակի, լիքորի, բորդօյէ, շամպանի գարեջրի և ջրի յատուկ բաժակներ և սերվիսներ.

Սալոնի հրաշալի սեղանիկներ զանազան տեսակի և արժէքի։

Տղամարդկանց կակուղ բօլեր, ամառային շապիկներ։ Գրպանի անգլիական ժամացոյցներ կարան'ի երկու տարուան – 16 ղռան.

Կանացի գլխի մօդնի զարդարանքներ, խաղի ընտիր կարտեր, կօշիկներ և գրամաֆօններ խիստ աժան և ընտիր։

Ընդունում են ամեն տեսակ պատուէրներ գաւառներից և քաղաքի խանութպաններից. և մեծ քանակութեան համար փօքր կօմիսիայով կբաւականանայ։

ԹԱՒՐԻԶԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Վերսկսուել է երթեւեկ և գիշերօթիկ հիւանդների ընդունելութիւնը ամենայն օր առ. ժ. 10—12։

Այն աղքատները, որոնք պ. Բայլարբէգուց վկայական կունենան, կը բժշկուեն ձրի։

Հիւանդանոցի կառավարիչ բժիշկ
Վահան Գէորգեան

ТАВРИЗСКАЯ ГОРОДСКАЯ
Больница

Возобновился амбулаторный и стаціонарный пріемъ больныхъ, ежедневно отъ 10—12 часовъ.
Бѣдные по запискѣ отъ г. Байларбеги принимаются безплатно Завѣдующій больницей докторъ
Ваганъ Геворковъ

Գ Ա Ր Ո Ւ Ն

(ՄԱԳԱԶԻՆ ՄԻՍԱԿ ԲԺՇԿԵԱՆԻ)

ԲՈՎԼՈՐՈՎԻՆ ՆՈՐ—ստացուած ապրանքներ Ապրիլի 4 ին.

1. Տղամարդկանց ամառային խըսիրէ գլխարկներ, 2. վարատնիկները ամուր պահելու ռեզիններ, 3. սպիտակ ընտիր քաթաններ, մետաքսէ կտորներ, սպիտակ պիկէներ, երեսի շապիկացուներ, աստառացուներ զանազան գոյներ։

4. Տղամարդկանց դիագօնալ խակի կտորներ, 5. Գուլպաների ռեզիններ, կանացի թաշկինակներ, փորկապներ ևայլն ևայլն։

Հայոց Թեմական տպարան